

Lapin sääksillä haastava vuosikymmenen aloitus

28.9.2020

Peräpohjolassa liki autiota

Rajuin lumitalvi miesmuistiin antoi kovan iskun Lapin sääksien pesinnälle. Sodankylässä mitattiin huhtikuun puolivälissä lumensyvyudeksi 127 cm ja pitkälle toukokuun puolelle metriset nietokset hallitsivat maisemaa. Rovaniemeltä Vuotsoon ulottuvalla vyöhykkeellä, tekojärvien altaat mukaan lukien, ei montaa kertaa päässyt tänä kesänä kuulemaan sääksiemojen vihellystä. Tarkastetuista pesistä hurjat $\frac{3}{4}$ olivat tyhjillään ja täysin koskemattomia. Näistä peräti joka kolmas oli tullut kokonaan alas, monesti pesäpuun latva mukanaan.



Kuva1. Moni pesä oli saanut taipua talven edessä. Kuva: Jaani Mustonen

Vaikka tarkastuskierros vetikin monin paikoin mielen matalaksi, ei valonpilkahduksilta kuitenkaan täysin säästytty. Viidessä pesässä oli onnistuttu saamaan poikaset kuoriutumaan, joskin näistä yhteensä kahdeksasta vain kaksi olivat ehtineet heinäkuun loppupuolella rengastuskokoisiksi! Kuoriutumattomia munia löytyi kolmesta eri poikaspesästä.



Kuva 2. Jotkut eivät anna kaiken maailman puissa keikkuvien pölvästien häiritä ruokalepoaan. Kuva: Jaani Mustonen

Asumattomien pesien reviirit olivat miltei poikkeuksetta vailla mitään elonmerkkejä. Vaan kerran tyhjän pesäpuun alla Vanttioaavalla murisevia tarkastajia ilmestyi ilahduttamaan hauenjytkäle kynsissään ylitse kovaa kyytiä painava sääksikoiras, jonka päämäärä jäi hurjasta ajojahdista huolimatta toistaiseksi tuntemattomaksi. Toisaalla erään sääksen matka oli päättynyt suon laitaan muutama sata metriä pesästä, kukaties lähimailla omaa hoviaan pitävän maakotkan kynsiin. Erään Porttipahdan pohjoispuolen pesän oli ottanut haltuunsa ampuhaukka, joka viis veisasi pesärauhaa pörinällään rikkovasta kopterista ja jatkoi jälkikasvunsa ruokkimista äidillisellä päätöksellä.



Kuva 3. Tyhjillään oleva risulinna tarjosi hulppeat puitteet ampuhaukan poikueelle. Kuva: Jaani Mustonen

Ylä-Lapin yllätysheikko sääksivuosi

Utsjoen kalasääskitilanne ei luvannut toukokuussa hyvää, kun Kevon tutkimusaseman lähimmän pesän oli hirmuinen lumitalvi saanut putoamaan kevättalven aikana. Kyseisen tekopesän lienee Lasse Iso-livari tehnyt muinoin ja sitä viimeksi pesinyt pari, joka näyttäytyi kesäkuun alussa pesällä, jatkaneen toivottavasti reviirielämänsä tuoreeltaan löytyneellä vaihtopesällä Kevon luonnonpuiston puolella. Olosuhteet jatkuivat kalasääskille epäedullisina ja pisin kevät miesmuistiin tulvineen piti Kevojärvenkin vedenpinnan epätavallisen korkealla pitkälle heinäkuuhun. Kenties tästä syystä koko Utsjoen kalasääskien pesintätulos oli masentavan pyöreä nolla.



Kuva 4. Sääksenpoikien suurevää. Kuva: Antti Pöllänen

Inarin puolella meininki oli pitkälti harmoniassa pohjoisnaapurin kanssa: pudonneita pesiä ja kälmisti käyttäytyviä emoja. Yhdeksästä pesästä pesintää oli yritetty vain kahdella. Niistä toisessa oli lähdetty yhdellä munalla yritykseen, mutta sekin todella myöhässä (9.7.). Toisessa puolestaan porhisteli kaksi potraa poikaa itsensä kokoisen ahvenen kanssa (kuva 4) valaisten toivon kipinällä pohjoisten kalasääskien muuten niin synkkää tilannetta. Syysjärvellä puolestaan sääket saivat alivuokralaisekseen piekanaparin, joka oli onnistunut löytämään niin hyvän myyräsaarekkeen jyrssiätyhjyyden keskeltä, että kolme untuvikkoa ”katella killisteli” laidan yli (kuva 5).



Kuva 5. Piekanapoikue vallatuilla tiluksilla. Kuva: Antti Pöllänen

Syyskuussa Ympäri Lappia levinneinä,
Jaani Mustonen & Antti Pöllänen